

Список використаної літератури:

1. Гринжевський М. В. Інтенсифікація виробництва продукції аквакультури у внутрішніх водоймах України / М. В. Гринжевський. – К.: Світ, 2000. – 187 с.
2. Гринжевський М. В. Економічна ефективність вирощування товарної риби за трилітнього циклу / М. В. Гринжевський. – К.: Світ, 2000. – 165 с.
3. Марценюк В. П. Біоенергетичний потенціал розвитку аквакультури в Україні / В. П. Марценюк, Н. О. Марценюк // Рибогосподарська наука України. – 2012. – № 1. – С. 66-71.
4. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / [Андрющенко А. І., Балтаджи Р. А., Вовк Н. І. та ін.]. – К.: Інститут рибного господарства УААН, – 1998. – 114 с.
5. Полікультура – шлях до інтенсифікації ставового рибництва / Й. Є. Янінович, І. І. Грициняк, М. В. Гринжевський, Т. М. Швець // Рибогосподарська наука України. – 2010. – № 4. – 78-83.
6. Пономарев С. В. Фермерская аквакультура: рекомендации. – М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2007. – 192с.
7. Системы инновационных технологий товарного рыбоводства на юге Тюменской области / И. С. Мухачев, К. Г. Бойко, Н. В. Янкова, Е. С. Петрачук // Аграрный вестник Урала. 2010. – № 8 (74). – С. 55-58.
8. Тертишний О. С. Рибництво з основами гідробіології: навчальний посібник / О. С. Тертишний, В. Ф. Товстик. – Харків: Еспада, 2009. – 288с.
9. Третяк О. Наукове забезпечення рибництва у внутрішніх водоймах України / О. Третяк // Вісник аграрної науки. – 2006. - № 7. – С. 138-141.
10. Фермерське рибництво / Грициняк І. І., Гринжевський М. В., Третяк О. М. [та ін.]. – К.: Герб, 2000. – 560с.

Вербельчук С. П., Вербельчук Т. В., Максименко О. Г. РАЗРАБОТКА ТЕХНОЛОГИИ ВЫРАЩИВАНИЯ ТОВАРНОЙ РЫБЫ В УСЛОВИЯХ АРЕНДОВАННЫХ ПРУДОВ

Разработаны научно - биологическое обоснование и режим рыбохозяйственного использования пруда для создания предприятия по выращиванию рыбы, которое будет создано в форме частного. Специализация в прудовом хозяйстве при воспроизводстве рыбы предусматривает рациональную организацию рабочих процессов, в том числе организацию системы зарыбления за счет вариантов рационального научно обоснованного использования кормов в рыбоводстве.

Ключевые слова: проект, рыбопродуктивность, карп, толстолобики, белый амур, водное зеркало.

Verbelchuk S. P., Verbelchuk T.V., Maksymenko O.G. DEVELOPMENT TECHNOLOGY OF GROWING OF FISH IN THE LEASED PONDS

The scientific and biological rationale and mode of using of fishery pond for creating a company with growing fish which will be founded as a private. Specialization of Pond economy during playing a fish provides a rational organization of work processes, including the establishment of stocking options by rational evidence-based of using in fish feed .

Key words: project , technology, fish productivity, carp , silver carp , grass carp , the density of planting.

Дата надходження в редакцію: 14.12.2013 р.

Рецензент: кандидат с.-г. наук, доцент В. В. Вечорка

УДК 636.4.082

ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ЛОКАЛЬНИХ ПОРІД ТВАРИН

Л. В. Вишневський, к.с.-г.н., начальник відділу генетичних ресурсів тварин, Інститут розведення і генетики тварин НААН

В статті наведено стан вітчизняних не численних локальних порід великої рогатої худоби та свиней, які знаходяться в критичному стані щодо численності популяцій. Безперечно, зберігати породи в умовах ринкових відносин досить складно, але потрібно, з огляду на їх унікальний генний комплекс та біологічні особливості. Вказано на ряд заходів, які застосовуються в Україні для контролювання ситуації щодо біорізноманіття тварин.

Ключові слова: порода, велика рогата худоба, свині

Постановка проблеми. Необхідність збереження порід та напрацювання законодавчої бази щодо даної проблеми давно усвідомлена у світі.

Для розуміння проблеми збереження генофонду тварин варто згадати слова Генерального директора ФАО Жака Діуфа, що "Ми успадкували ве-

личезне багатство і різноманітність генетичних ресурсів тварин від попередніх поколінь в усьому світі і повинні віддати їм належне, як це зробив Чарльз Дарвін, відзначивши уміння і наполегливість тих, хто залишив після себе довічний пам'ятник своєму успіху - одомашнених тварин” [4]. Починаючи з середини 80-их років минулого сторіччя у ряді країн світу - Німеччині, Голландії, Франції, Австрії, Великобританії, США, Канаді, Італії, Іспанії, Росії та Україні для зберігання генетичного матеріалу були створені генофондові кріосховища сперми і ембріонів. У всесвітній інформаційній системі різноманітності домашніх тварин є дані про більш ніж 18 видів ссавців, 16 видів птахів та двох плодючих гібридів (двогорбий верблюд х одnogорбий верблюд і качка х мускусна качка) [9]. Крім того у більшості країн світу створені різні місця у вигляді заказників, колекціонерів, заповідників тощо, де відбувається збереження та відтворення тварин. Перший приклад створення району, що охороняється, з рідкісними домашніми породами належить Угорщині, де місцеві (аборигенні) породи зберігаються в Пусті [9]. В об'єднаному Королівстві існує 17 центрів підтримки виживання рідкісних порід у вигляді паркових зон [8], в Німеччині 124 організації підтримують тварин 187 порід і дев'яти видів сільськогосподарських тварин.

Проте створення таких зон, на жаль, не забезпечує породи від зникнення. За наявними даними, світ втратив у загальному підсумку 690 порід, серед яких 643 належали до класу ссавців, а 47 – птиці.

Україна теж вносить значний вклад у зникнення окремих порід сільськогосподарських тварин, здебільшого через використання у процесі виробництва лише незначної їх кількості. За останні десятиріччя в Україні назавжди зникли такі породи та породні групи тварин, як: германобессарабська, ногайська і стрелецька породи коней; тарпан, свині придніпровської, кролевецької, подільської породних груп й українська локальна популяція європейської коротковухої свині; чорно-ряба подільська порода, гуцульська і українська білоспинна популяції великої рогатої худоби; породи овець чунтук, мазаєвський меринос і решетилівська та дві породи кіз - асканійська мохерова і кримська [6, 7].

Безперечно, за участі частини із зниклих порід, створені нові вітчизняні, більш продуктивні сільськогосподарські породи тварин, такі як: українська чорно-ряба молочна порода, українська червоно-ряба молочна, українська червона молочна, волінська м'ясна, українська червона великої рогатої худоби, червона білопояса, полтавська і українська м'ясні породи свиней, багато типів овець, кросів птиці тощо, які мають інтенсивне використання в галузі. Проте збереження вітчизняних порід, які є надбанням народу і його культурною цінністю, повинно мати теоретичне під-

рунття та практичне застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема збереження біорізноманіття, складовою якого є і генофонд сільськогосподарських популяцій, набула свого значення ще з часів Ч.Дарвіна і продовжена плеядою відомих вітчизняних та світових науковців. Слід згадати вчення М.І.Вавилова про центри походження культурних рослин і свійських тварин [1], роботи С. Четверикова, Н. Дубиніна та інших про роль підсистем в популяціях та їх генетичну мінливість, вчення В.І.Вернадського про біосферу [2] та багатьох сучасних дослідників, які вказують на доцільність збереження генофонду вітчизняних локальних порід у контексті їх унікальності за комплексом генів, адаптаційними та іншими ознаками.

Ситуація, яка склалася зараз у тваринництві України, досить складана з огляду на використання в процесі виробництва продукції обмеженої кількості високопродуктивних спеціалізованих порід. Наприклад, у молочному скотарстві найбільш використовуваними є українська чорно-ряба, українська червоно-ряба та українська червона молочна породи; у м'ясному скотарстві – абердин-ангус, волінська м'ясна, симентальська; у свинарстві – велика біла, ландрас; у вівчарстві – цигаїська, асканійська тонкорунна і українська гірськокарпатська; у конярстві – українська верхова, орловська і російська рисисті. При тому що кожну із вищевказаних галузей тваринництва в нашій країні представляють 12-15 порід. У результаті такого диспаритету розведення не численних вітчизняних порід, серед яких українська білоголова, лебединська, швіцька, бура карпатська породи великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності, сіра українська великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності, українська степова ряба та миргородська породи свиней, сокільська порода овець, гуцульська порода коней, багато порід птиці тощо дуже проблематичне.

Тому у контексті вищевикладеного актуальним вбачається моніторинг наявного поголів'я великої рогатої худоби молочного і м'ясного напрямків продуктивності і свиней з розробкою практичних підходів щодо їх збереження та підвищення продуктивності.

Мета досліджень. Оцінювання стану вітчизняних порід великої рогатої худоби і свиней з розробкою пропозицій щодо їх збереження.

Результати досліджень. Аналіз стану генетичних ресурсів вітчизняних локальних порід тварин вказує на те, що:

- білоголова українська порода зараз зосереджена в одному господарстві - ПАТ "Антонінське" Хмельницької області. Встановлено збільшення загальної кількості тварин із 542 голів у 2002 році до 924 голів – у 2013 році. Кількість ко-

рів в породі за вказаний період часу збільшилася на 194 голів і становить 354 голів. Статус породи за критеріями ризику втрати – «критичний, що контролюється».

- лебединська порода розводиться у 6 племінних господарствах Сумської та Чернігівської областей, що на 3 господарства більше, порівняно із 2002 роком. Кількість великої рогатої худоби даної породи в господарствах порівняно із 2002 роком збільшилося на 711 голів, при цьому корів – на 339 голів. На кінець 2013 року кількість корів лебединської породи в племінних господарствах України становить 1198 голів. За статусам ризиків втрати дану породу можна віднести до категорії «критична, що контролюється».

- бура карпатська порода зосереджена зараз в одному племінному господарстві і нараховує лише 277 голів, серед яких -91 корова. Тобто, по кількості тварин її потрібно віднести до популяції, яка знаходиться в критичному стані. Порівняно із 2002 роком кількість корів скоротилася на 525 голів, а загальне поголів'я – на 1329 голів.

- сіра українська порода м'ясного напрямку продуктивності зараз розводяться у трьох племінних господарствах Дніпропетровської, Донецької і Херсонської областей, що більше на одне господарство, порівняно із 2002 роком. За 11 років (2002 -2003 рр.) загальне поголів'я тварин зросло на 526 голів, а корів – на 182 голови і становить, відповідно, 1152 і 411 голів. Але попри збільшення чисельності цих тварин, популяція відноситься до категорії, яка перебуває в критичному стані, що контролюється.

- миргородська порода свиней у 2013 році розводилася лише у трьох племінних господарствах Полтавської, Сумської і Волинської областей. Кількість основних маток становить 250 голів, основних кнурів -50 голів. Стан породи – критичний, що контролюється.

- українська степова ряба порода розводилася і розводиться в одному племінному господарстві Херсонської області. Кількість маток 40 голів, кнурів -13 голів. Стан критичний.

Оцінювання вищевказаних порід за продуктивністю вказує дійсно не на досить високу показники, так, молочна продуктивність корів білоголової української породи за третю лактацію ста-

новить 3792кг, бурої карпатської -2347 кг, лебединської – 4169кг. Молочність сірої української породи за III отеленням становить 194кг, середньодобовий приріст молодняка на вирощуванні - 771г. Багатоплідність маток української степової рябої породи -10 голів на опорос, середньодобовий приріст молодняка на вирощуванні – 359г;миргородської породи, відповідно, 10,6 голів та455г.

У контексті теоретичних підходів до збереження біорізноманіття порід тварин в Україні науковцями НААН сформовано інформаційну базу даних локальних порід сільськогосподарських тварин України і систему обліку, реєстрації та контролю продуктивних ознак у м'ясному скотарстві, розроблено «Програму збереження локальних та зникаючих порід сільськогосподарських тварин в Україні», проведено поточну інвентаризацію та проаналізовано генеалогічну структуру стад лебединської породи, здійснено оцінку стану та особливостей поголів'я тварин бурої карпатської худоби Закарпаття, створено електронний банк даних показників роботоздатності коней української верхової породи господарств Тернопільської області, проведено бонітування, експертну оцінку та випробування на іподромі коней гуцульської породи, розроблено програму селекції коней Карпатського регіону тощо [3]. Розширюється база даних про тварин вказаних локальних порід і на генетичному рівні за збільшення зразків біоптату у генофондному банку ІРГТ, інформації про групи крові, ДНК тощо.

У якості висновку можна вказати на складність розведення тварин не численних локальних порід, у першу чергу, через їх не високу продуктивність, особливо в умовах сучасних ринкових відносин. Проте основним методом збереження таких порід повинно бути чистопородне розведення за добору на рівні середніх по породі чи стаду. Ефективним вирішенням проблеми збереження генофонду порід молочного і м'ясного скотарства може бути також використання біотехнологічних методів відтворення, тим більше, що генетичний матеріал великої рогатої худоби у вигляді сперми і ембріонів зберігається в банку ГРТ ІРГТ НААН.

Список використаної літератури:

- 1.Вавилов Н. И. Роль советской науки в изучении проблемы происхождения домашних животных / Н. И. Вавилов // Проблема происхождения домашних животных : труды совещания по происхождению домашних животных, состоявшегося при лаборатории генетики АН СССР 23-25 марта 1932 г. – Л. : Изд-во АН СССР, 1933. – Вып. 1. – С. 5–12.
- 2.Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере / Вернадский В. И. // Научная мысль как планетное явление. – М. : Наука, 1991. – С. 235–244.
- 3.Звіт про діяльність Національної академії аграрних наук України за 2012 рік.-К.:Аграрна наука, 2013.- 406с.
- 4.Global Plan of Action for Animal Genetic Resources and the Interlaken Declaration (adopted by the International Technical Conference on Animal Genetic Resources for Food and Agriculture; Interlaken, Switzerland, 3–7 September 2007) / Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture. – Rome :

FAO, 2007. – 37 p.

5. Falge R. Haltung und Erhaltung tiergenetischer Ressourcen in Ex-situ-Haltung in Zoos und Tierparks. (Maintenance and conservation of domestic animal resources, ex situ, in zoos and domestic animal parks.) / R. Falge // In F. Begemann, C. Ehling & R. Falge, eds. Schriften zu genetischen Ressourcen, 5 (Vergleichende Aspekte der Nutzung und Erhaltung pflanzen) – und tiergenetischer Ressourcen). – Bonn : ZADI, Germany, 1996. – P. 60–77.

6. Fao.org/dad-is [Электронний ресурс]. : Всемирная с.-х. информ. система / Всемирный с.-х. информ. Центр ФАО ООН. – Режим доступа : <http://www.fao.org/dad-is>. – Загл. с экрана.

7. Mason I. L. A world dictionary of livestock breeds, types and varieties / Mason I. L.- 4th ed. – Wallingford, Oxon, UK : CAB International, 1996. – 273 p.

8. Rbst.org.uk/html/approved_centres.html [Электронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rbst.org.uk/html/approved_centres.html. – Заголовок з екрана.

9. The State of the World's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture, edited by Barbara Rischkowsky & Dafydd Pilling. – Rome : FAO, 2007. – 511 p.

Вишневикий Л.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОХРАНЕНИЮ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ЛОКАЛЬНЫХ ПОРОД ЖИВОТНЫХ

В статье изложено состояние отечественных не численных локальных пород крупного рогатого скота и свиней, которые находятся в критическом состоянии относительно численности поголовья. Несомненно, сохранять породы в условиях рыночных отношений очень сложно, но необходимо с учетом их уникального генного комплекса и биологических особенностей. Указано на ряд мероприятий, которые используются в Украине для контроля ситуации по биоразнообразию животных.

Ключевые слова: локальные породы, крупный рогатый скот, свиньи

Vishnevsky L.V. THEORETICAL AND PRACTICAL APPROACHES TO PRESERVATION OF DOMESTIC LOCAL BREEDS OF ANIMALS.

In article the state domestic not numerical local breeds of cattle and pigs who are in critical condition concerning livestock number is stated. Undoubtedly, to keep breeds in the conditions of the market relations very difficult, but it is necessary taking into account their unique gene complex and biological features. It is specified a number of actions which are used in Ukraine for situation control on a biodiversity of animals.

Key words: local breeds, cattle, pigs

Дата надходження в редакцію: 19.12.2013 р.

Рецензент: доктор с.-г. наук, професор Л. М. Хмельничий

УДК 636.4.082

МІНЛИВІСТЬ ЖИВОЇ МАСИ ТА ПРИРОСТІВ ГІБРИДНИХ СВИНЕЙ В ПРОЦЕСІ ЇХНЬОГО ВИРОЩУВАННЯ

С. Л. Войтенко, д.с.-г.н., професор;

В. О. Горобець, здобувач.

Полтавська державна аграрна академія

Викладені результати оцінювання гібридних свиней, які мають спадкову основу кнурів і маток французької, німецької та англійської селекції, за живою масою, відносними й середньодобовими приростом за період їх вирощування з одного до шестимісячного віку. Встановлено, що гібридні свині в основному інтенсивно збільшували живу масу до п'ятимісячного віку, що ймовірно узгоджувалося із формуванням м'язової тканини. За різницею по живій масі і середньодобовими приростами між тваринами різного походження зроблено висновок про доцільність відгодівлі молодняка, одержаного від схрещування напівкровних маток великої білої породи французької селекції та ландрас німецької селекції - ♀ ½ (ВБФП + ЛНП), а також напівкровних маток великої білої породи французької селекції і дюрк німецької селекції - ♀ ½ (ВБФП + ДНП) з кнурами породи п'єтрен англійської селекції.

Ключові слова: гібридні свині, відносні і середньодобові прирости, жива маса, кращі варіанти поєднань.

Постановка проблеми. Жива маса тварин виступає одним із головних чинників індивідуального розвитку тварини, що змінюється у залежності від породи та факторів зовнішнього середо-

вища. Вивчення закономірностей індивідуального розвитку тварини в окремі вікові періоди дає змогу змінити пропорції тілобудови у бажаному напрямку як за рахунок умов годівлі, так і утриман-